

Ruimte voor gruttopullen

door Willem Rol

provincies over beleid voor weidevogels) sluiten op elkaar aan. Een ruime meerderheid van de Tweede Kamer steunt extra budget voor weidevogelbeheer, maar zij is tegen landelijke vrijstelling voor nachtelijke vossenjacht. De EU heeft een akkoord bereikt over het GLB-budget (gemeenschappelijk landbouwbeleid) en dit jaar kan Den Haag het budget voor agrarisch natuurbeheer invullen. Sommige kwesties moeten worden beslecht: waterpeil, drijfmest en vossen. Weidevogelboeren worden 'tureluurs' van regelgeving die alsmat uitdijt; zijn gruttopullen daarmee geholpen? Er is meer aan de hand.

Hooilandbeheer natuurterreinen

Sinds de jaren negentig is extensief begrazingsbeheer populair bij Terrein Beherende Organisaties (TBO's) zoals Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland en Natuurmonumenten.

Op 18 november 2020 is door een commissie onder leiding van voormalig minister van VROM Pieter Winsemius het 'Aanvalsplan Grutto's' aangeboden aan minister Carola Schouten (foto: Blanka Kratochvilova)

Op 18 november 2020 heeft Pieter Winsemius, voormalig minister van VROM, het Aanvalsplan Grutto's aangeboden aan (toen nog) minister Carola Schouten. Dit plan bepleit extra maatregelen om de achteruitgang van de grutto en andere weidevogels te keren. De Grutto Monitor 2012-2019 van de Rijksuniversiteit Groningen geeft aan dat de overlevingskansen van gruttopullen al jarenlang te laag zijn door onder andere te vroeg maaien en predatie door (met name) vossen, maar ook diverse andere predatoren.

Weidevogelboeren worden 'tureluurs' van alle steeds maar weer uitdijende regelgeving (foto: Joke Stuurman-Huitema)

Speelruimte

Het Aanvalsplan Grutto's, de initiatiefnota Weidse blik op weidevogels van Maurits van Martels (CDA) en het Actieplan voor weidevogels van de provincie Noord-Holland (sinds 2014 gaan

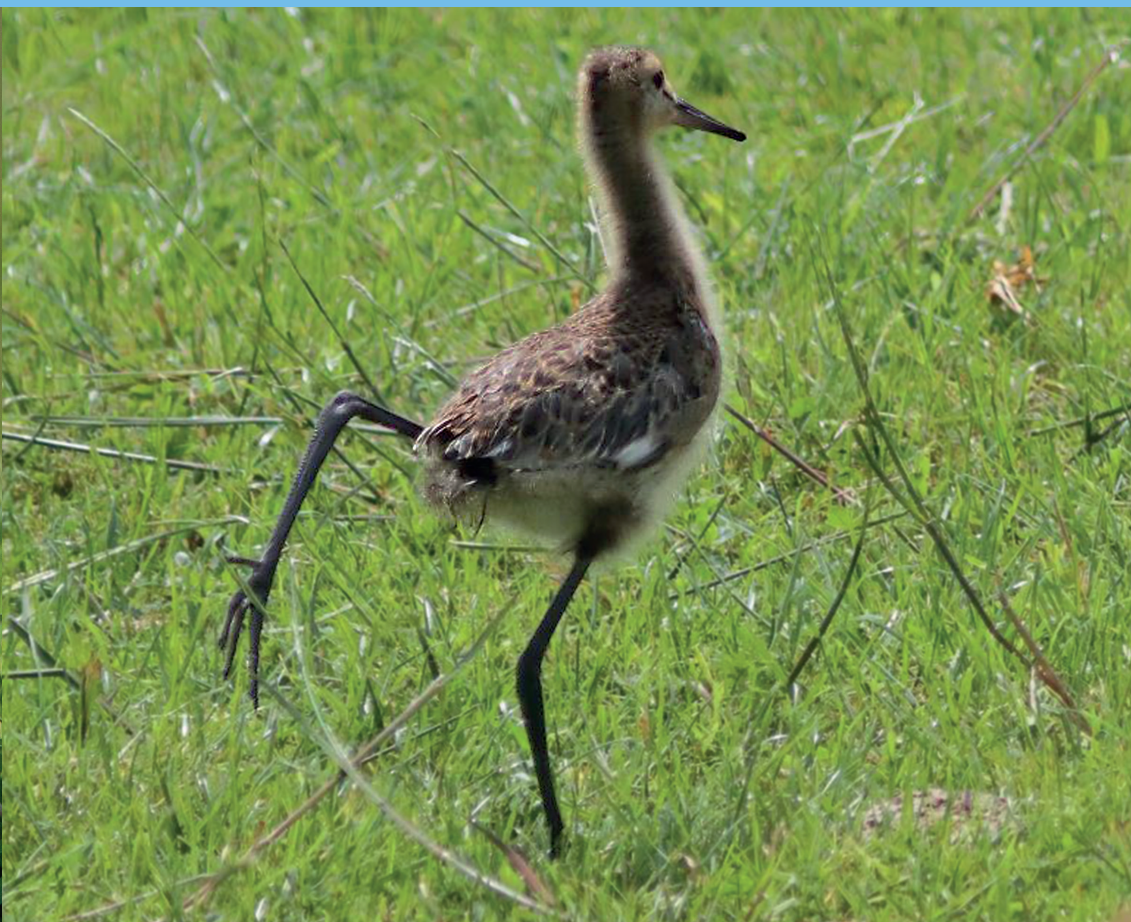
Dat past niet bij grutto's; zij prefereren hooiland. Vandaar dat grutto's óók achteruitgaan in natuurterreinen. Pitrus verdringt kruidrijk grasland. Dat valt te wijten aan een landbouwkundig slechte staat van onderhoud van de habitat: greppels laten dichtgroeien, niet bekalken, geen ruige stalmest uitrijden, enzovoort. Door verruiging degraderen natuurterreinen tot eldorados voor zomerganzen. De Eempolder (Natuurmonumenten) behoort tot de uitzonderingen, maar ook daar heeft men bijvoorbeeld last van vossen. Van TBO's mogen we een modelrol verwachten.

Dat begint met omschakelen naar hooilandbeheer of maaibeheer. Kruidrijk grasland (in plaats van pitrus) keert terug als normaal onderhoud wordt hervat: greppels openmaken, potten doorsteken, bekalken, ruige stalmest verspreiden. Predatie door vossen moet worden beperkt. Laat zomerganzen in de ruitijd wegvliegen.

Oormerken beheersubsidies

De beheervergoeding dekt 84% (was 75%) van de kosten van onderhoud van land dat in eigendom is van TBO's. Die vergoeding is voor het begreppelen, rollen, slepen, bekalken, bemesten met ruige stalmest en maaien. Dit geldt voor termijnen van 6 jaar. De overheid onderzoekt of een hoger percentage haalbaar is: trek dit gelijk met dat van agrarisch natuurbeheer tot 100%. Doe dat ook met externe controle en verantwoording wat bij agrarisch natuurbeheer al is geregeld. Laat de beheervergoeding 'oormerken' voor beheer.

Het gaat er bij het Aanvalsplan Grutto's natuurlijk om dat gruttopullen ook vliegvlug worden (foto: Rob v.d. Woude)

Dat beperkt lekverliezen naar overheadkosten. Onderhoudsin- specties helpen om het beheer van de TBO's beter in het gareel te brengen.

Zwaardere beheerpakketten

Een groot deel van het areaal voor agrarisch natuurbeheer bestaat slechts uit legselbescherming met weinig nazorg. Dat zet geen zoden aan de dijk voor gruttopullen. Er wordt in het voorjaar te veel drijfmest geïnjecteerd. Dat resulteert in een groeispurt van raagras en een dichte grasmat. Drijfmest is funest voor bodemleven en insecten (voedsel). Habitats takelen af. Daarom is een kwaliteitsslag nodig. Zet dit geld in voor agrariërs die gaan voor 'zwaardere' beheerpakketten.

Dat omvat langere rustperioden (minimaal tot 15 juni), kruidrijk grasland terugbrengen (in plaats van raagras), ruige stalmest verspreiden en het waterpeil in het broedseizoen opzetten (www.waterlandendijken.nl).

De beheervergoedingen voor 'zwaardere' beheerpakketten zijn hoger: 100% van de kosten plus inkomstenderving. Ook deze regeling past 6-jarige termijnen toe. Het budget voor agrarisch natuurbeheer wordt gevoed uit het GLB-budget (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de EU); dit wordt in 2021 herzien.

Vaarlandvergoeding

Er is 'vaarland' in onder andere het Wormer- en Jisperveld, het Oostzijderveld en het Guisveld. Jan Praag uit Jisp behoort tot de laatste vaarboeren. Uitvaren van ruige stalmest gaat met extra

kosten gepaard. Dat geldt ook voor het afvoeren van hooi of rietmaaisel. De beheerboerderij van Natuurmonumenten in het Wormer- en Jisperveld staat op een laag pitje en de fut lijkt eruit. Het rapport *Amsterdam Wetlands* van TBO's kiest voor groeiend veen (moerasnatuur) in het Ilperveld, het Oostzijderveld en de Polder Westzaan. Dan valt het doek voor grutto's. Het kan anders. Deze gebieden bestaan gedeeltelijk uit rijland waar weidevogelbeheer haalbaar is. De Provincie Overijssel heeft de vaarlandvergoeding verhoogd. Dit behoeft hier navolging.

Gunfactor pachten

In het plan wordt geopperd om 'gruttoboeren' een korting aan te bieden of een voorkeurs- positie te gunnen bij pachten. Eénjarige pachtcontracten stroken meestal niet met

Gouden Grutto Awards		
2020	Egbert Zorgdrager	Terschelling
2019	Wes Korrel	Ouderkerk aan de Amstel
2018	Henk Pelleboer	Mastenbroek, bij Zwolle
2017	Marten Dijkstra	Aldeboarn, Friesland
2016	Murk Nijdam	Wommels, Friesland

Murk Nijdam uit Wommels is één van de gedreven gruttoboeren
(bron foto: internet)

bestendig weidevogelbeheer. Het ligt voor de hand om beheervergoedingen te delen met pachters als zij het onderhoud naar behoren klaren en resultaten boeken. In 2007 heeft Natuurmonumenten met pachters in het Wormer- en Jisperveld een overeenkomst afgesloten, waarbij beheersubsidies worden doorgesluisd. Dit contract loopt in de pas met de 6-jarige termijnen van de subsidieregeling. Bij één geval liep dit helemaal mis en dit moest worden beëindigd. Uitbetaling mag pas plaatsvinden nadat het werk is gedaan en gruttopullen zijn uitgevlogen (boter bij de vis). Bij Staatsbosbeheer lopen 30-jarige erfpachten met vier agrariërs die beheervergoedingen ontvangen, namelijk Jan Schipper jr. (het Oostzanerveld), Jan Rutte (het Westzijderveld), Dick Hos (de Westwouderpolder) en Jan Prins (de Eilandspolder).

Drijvende krachten

Een aantal gedreven weidevogelboeren spelen een cardinale rol bij het vlot trekken van het beheer voor grutto's. Zij sleutelen aan uitgesteld maaien, plasdras greppels, kruidenrijk grasland, gebruik van stalmest, vossenrasters en bejaging van vossen. Gruttopullen zijn daarbij gebaat. Praktijkvoorbeelden zijn weidevogelboeren die de 'Gouden Grutto Award' hebben gekregen. Dat boezemt vertrouwen in.

Weidevogelvriendelijke zuivelproducten

Lage melkprijzen zitten weidevogelbeheer in de weg. Vandaar dat Vogelbescherming Nederland initiatieven voor 'weidevogelvriendelijke' zuivelproducten steunt. Daarbij kan een boer

maximaal vijf 'kievitjes' krijgen. U kunt dan in één oogopslag van het zuivelproduct aflezen in welke mate hij/zij rekening heeft gehouden met weidevogels. De essentie ervan is dat weidevogelboeren voor hun inzet worden beloond. Vogelbescherming beschikt over een actueel overzicht (www.vogelbescherming.nl, kijk bij 'vogelvriendelijk eten en drinken').

Particuliere initiatieven

Er leiden meer wegen naar Rome.

Wat particuliere initiatieven gemeen hebben is dat zij alert inspelen op lokale omstandigheden. Agrariërs kunnen in aanmerking komen voor subsidies van de provincie Noord-Holland als zij landbouwgrond omzetten naar natuur: maximaal 85% van de agrarische waarde van de grond en maximaal 100% van de herinrichtingskosten. Particulieren of ondernemers lopen warm om tastbare

resultaten te bereiken. Dat voegt bij agrariërs die praktisch zijn ingesteld. Vrijwilligers voelen zich verbonden met 'hun' gebied. Zij vinden elkaar om activiteiten te ondernemen.

Referenties zijn bij voorbeeld:

- Stichting De Hooge Weide bij Castricum.
- Stichting De Waterlandse Weiden bij Uitdam.
- Stichting Duurzaam Agrarisch Natuurbeheer in Amstelland.

Herkansing

Dichterbij huis liggen meer aansprekende praktijkvoorbeelden voor het oprapen. Vanaf de zestiger jaren kwam een weidevogelreservaat in De Reef tot stand dankzij legaten en giften waarmee zo'n 110 ha kon worden aangekocht. De Vogelbeschermingswacht "Zaanstreek" organiseerde in 1983 een actie, waarbij onder het motto 'paraat voor een Zaanse natuurreervaat' geld werd ingezameld om gronden aan te kopen in het Guisveld. De Polder Westzaan leent zich voor een herkansing bij weidevogelbeheer. Het is tijd voor een nieuwe frisse start.

Meer informatie over de Grutto Monitor 2012-2019, ringonderzoek bij grutto's en gezenderde grutto's kunt u vinden bij Flobal Flyway Network (www.globalflywaynetwork.org).